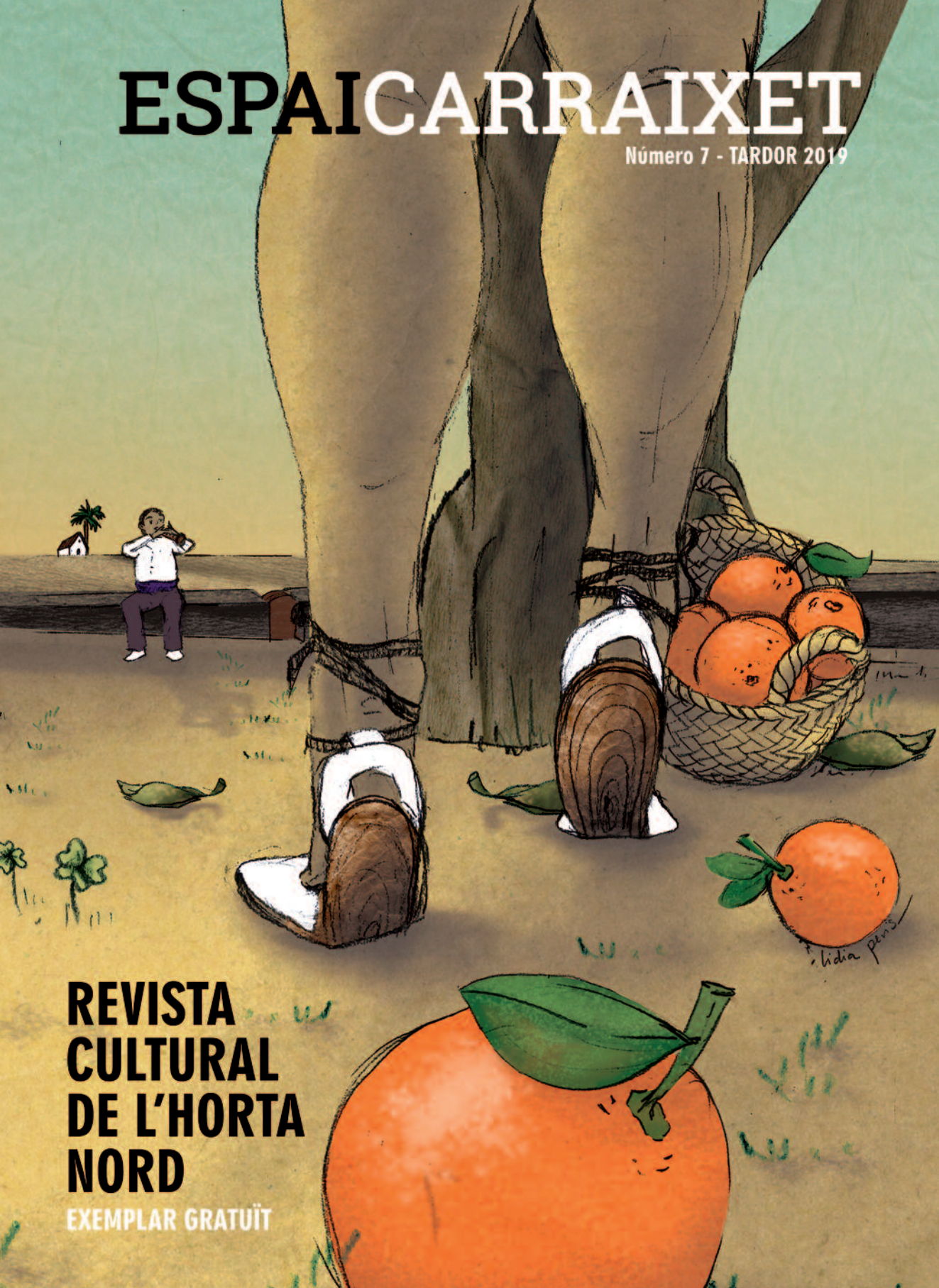

ESPAICARRAIXET

Número 7 - TARDOR 2019

**REVISTA
CULTURAL
DE L'HORTA
NORD**

EXEMPLAR GRATUÏT

16 El Forn de Barraca

SÍMBOL DE LA DEFENSA DE L'HORTA

06 Recuperar la memòria de Nolla
DE CASA D'ESTIU EIG A MOSTRARI DE
TAULELLS DE PRIMERA QUALITAT

08 La pansa de Massarrojos
FESTA DE L'ESCALDÀ DEL RAÏM
EN EL RIURAU MÉS GRAN DEL MÓN

22 Reflexions d'un pilotari
ENTREVISTA A FRANCESC SORO JUAN,
'SORO III', CAMPIÓ DEL TROFEU
INDIVIDUAL D'ESCALA I CORDA 2019

TAMBÉ DESTAQUEM

10 UN POT DE RECORDS

Passat i present de la fàbrica de conserves d'Alfara del Patriarca

18 RAONAR AMB ELS PRODUCTES DE LA TERRA

Escultures efímeres entre bancals amb la iniciativa 'Miradors de l'Horta' de la Mancomunitat del Carraixet

20 VINALESA MEDIEVAL

La Cooperativa Elèctrica de Vinalesa edita un llibre amb les investigacions del Grup Harca

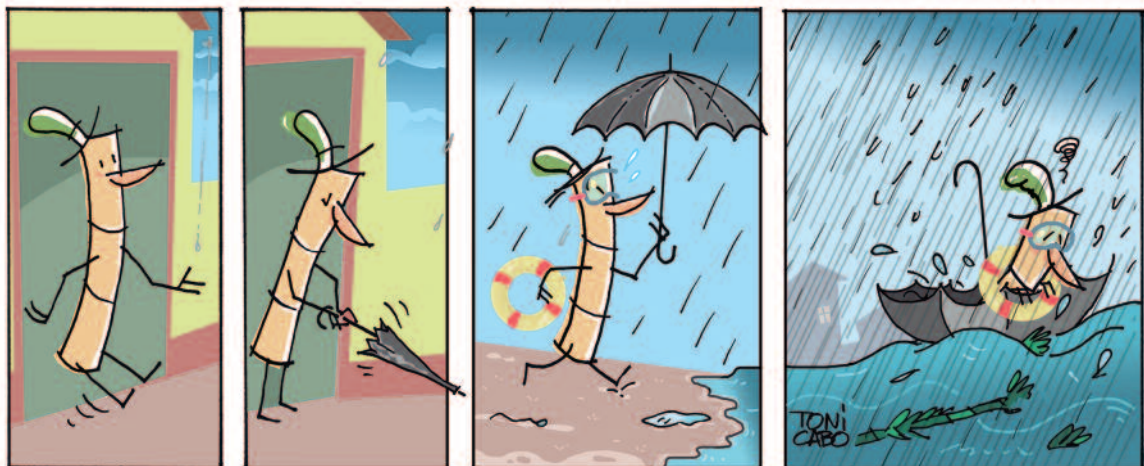
30 UNS ULLS ENAMORATS

Coneguem a Alfred Baeschlin, un intel·lectual suís que va deixar la seua petjada a l'Horta Nord a partir dels anys 30

www.espaicarraixet.es
@espaicarraixet

LA TIRA de Toni Cabo

EL TIO CANYA

Palauet de Nolla

El passat que impulsa el futur

PROJECTE DE RECUPERACIÓ PATRIMONIAL

GENERALITAT
VALENCIANA

Ajuntament
de Meliana

L'amfitriona

NÚRIA GARCIA
DIRECTORA D'ESPAI CARRAIXET

Desolation row

Escolte Bob Dylan mentre repasse els reportatges abans d'enviar la revista a la impremta. Escolte Bob Dylan i sona 'Desolation row', i per tercera vegada en les últimes dues setmanes refaig aquest editorial. El títol de la cançó, Carrer de la Desolació, em retorna per enèsima vegada al que ha ocorregut aquest matí a l'horta d'Alboraia. Avui, 27 de setembre, han enderrocant el Forn de Barraca, el major símbol de reivindicació del territori valencià dels últims temps. Per damunt hi passarà una carretera, la carretera de la desolació del nostre paisatge, del nostre patrimoni, de les nostres arrels. Sent aflicció (també com a sinònim de desolació) en veure cap on seguim caminant, i l'escassa confiança que tenia amb l'alta política s'esvaïx entre la polseguera dels enderrocs de l'alqueria.

La decepció per com els nostres governants han gestionat el tema és més que òbvia. Entre uns i altres s'han espolsat la responsabilitat i han passat de puntetes mirant de reüll què ocorria al Forn de Barraca. Només ara, que ja no està dempeus, que totes les esperances d'aturar l'ampliació de la V-21 han quedat enfonsades, alguns s'atreixen a alçar la veu, tard i mal, mentre mostren pancartes durant la vaga mundial pel clima que justament s'ha celebrat avui. Ja ho va dir el senyor Ábalos, que l'ésser humà és contradictori.

Això no obstant, no podem culpar -únicament- a les diferents administracions que han consentit que aquest desfici siga una realitat. Mirem-nos una miqueta endins baix el concepte de societat. Què hem fet fins ara per protegir les arrels de l'horta? Per descomptat que hi ha hagut algunes veus al llarg dels anys que s'han oposat al projecte, persones a títol personal o baix el paraigua d'associacions cíviques que han intentat aturar l'ampliació de la V-21, però no han estat escoltades, ni tan sols pels qui ara ens lamentem obertament de la situació.

Llevem-nos la disfressa de la indiferència, que no ens para bé el trage. Si per a alguna cosa ha de servir el fet que els voluntaris i voluntàries hagen establert el Forn de Barraca com a bastió de resistència, que fins i tot quatre persones hagen sigut detingudes, és perquè despertem i comencem a defensar amb força els nostres interessos i prioritats, més enllà d'agranar únicament de portes cap a dins. Perquè l'horta és la nostra casa, la dels nostres avantpassats i, no sé vosaltres, però jo vull que continue sent la dels meus fills.

Diu Bob Dylan en una de les estrofes de la cançó: "El Titànic salpa en fer-se de dia / tots estan cridant / de quin costat estàs tu?". Canviem el rumb, que per aquest camí ja sabem que el vaixell naufraga.

ESPAI CARRAIXET
Revista cultural de l'Horta Nord

Núm. 7 TARDOR 2019

Directora
Núria García
Subdirector
Eduard Ramírez
Redacció
Mireia Corachán
Manuel Regidor
Alicia Toledo
Jorge Pérez
Il·lustracions
Lidia Peris
Toni Cabo

Col·laboracions en este número

Eduard Marco
Francesc Bayarri
Sergi Ruiz
Enric Palanca
Óscar Pérez

Disseny i maquetació
Alamida
Impressió
Mari Montañana

Dipòsit legal: V-490-2018
www.espaicarraixet.es

El convidat

EDUARD MARCO
 TRADUCTOR I POETA

Colombaires de Godella

Vaig ser colombaire davall dels pins de Calderón, per això recorde que José Montagud, Pepico, fou veí del poble, pintor de ventalls. Jesús Balaguer Marco, car-ro i rentacotxes. Mon pare, el seu cosí. Maiques, fill d'uns magatzems, vivia dalt de la Parra i Voro, el de Senent, en la torreta. Enrique, el Forner, Fanega, de puntes roges, en la pujada de Cervantes ens contava que feu l'amor damunt la taula.

Sobre un altíssim colomer dalt de la finca, l'espigat Juanjo Lluna mirava amb els prismàtics cap avall. El Xato i el germà, Filaners, passant la via, tenien sempre el pare a la marjal. El Roig i el seu cosí, després de ca Palau, home boníssim, conduïen un Renault i una Ves-pino. On ara hi ha la Llotgeta, la fusta feia olor de co-lombaire i Joaquín Pla, darrere de la porta, serrava cabirons a la vesprada.

Batiste, enfront del forn de Melchoret, tenia una es-caleta de tisores i, en la plaça de Carlos Ballester, el fill del Sevillano custodiava el mercat, la fruita fresca.

En el mateix carrer, abans del Sacre Cor, on quasi s'obri el riu a les ones de l'horta, el Sabater i el Niño encara em van conèixer i, davant dels Llorens, Agus-tinet, em parlava de boxa amb brillantina.

El Neve ja era vell quan jo era jove i de Navarro només re-corde un pinto, quina història! Palanca i Caballer, el pare de Ricardo, el pirotècnic, volaren sempre junts ratlletes verdes. Miquel Ojeda Puchol, molt amic de Romero, era el més gran, i Pepet, el seu germà, tenia un quatre llandes. Si algú vol co-nèixer Miquel, darrere del Cantó, entre l'hort de Vilar i les Gemes, on hi ha les tres fronte-res, encara obri la porta si saps xiular com toca.

**«HAVIA D'ESCRIURE
 QUE ELS ESTIME
 PER VIURE UN DIA
 MÉS AL SEU COSTAT
 PER SEMPRE. I HUI
 HE POGUT FER-HO,
 HE COMPLIT
 LA PROMESA»**

Verdeguer era l'amo d'alguna funerària, vivia abans del mirador i tenia el taüt dins de sa casa, el veies sempre net i en el reflex t'hi acostumaves. Si calia dur-li algun colom Demetrio era a la vora de Jesús. L'amic Rafa Frechina, Castillo, el seu avi Pepot i el seu cosí Josele, també van formar part de tota la nissaga. I el cristaller Camacho i Fombuena i Salvador Cosín i Mi-guel Marco, Paco el Pelat, Pardillo, Armijo o Cañabate. I molts que jo no vaig conèixer. I ja quasi ningú.

Godella espera sempre qui es retarda, per això tant d'amor és impossible, però havia de ser just, un a un, amb aquests homes ara que tot són modes. Fer-vos

de testimoni, contar-vos que vaig ser, com ells, una il·lusió davall d'un pi de plats, per les teulades, a la mitja taronja, berenant a la fresca, dempeus al colomer que cobrí el Bar Central amb les ales més grogues. Havia d'escriure que els estime per viure un dia més al seu costat per sempre. I hui he pogut fer-ho, he complit la promesa. Que descansin en pau tots els qui ja són morts i, amb ells, la meua companyia.

Gràcies, Espai Carraixet, per permetre'm l'homenatge.

Recuperar la memòria de **NOLLA**

Una de les façanes decorada amb mosaics del Palauet de Nolla

EL PALAUET DE NOLLA S'ALÇA MAJESTUÓS ALS CAMINS DE L'HORTA DE MELIANA I LES DÈCADES D'ABANDONAMENT NO HAN IMPEDIT QUE SOTA ELS DETALLS DE LES DETERIORADES FAÇANES S'INTUÏSCA UN PASSAT GLORIÓS. A POCS METRES D'UNA FÀBRICA DE MAÓ ROIG, LA SEUA TORRE ÉS TESTIMONI DE LA DUALITAT D'UNA COMARCA ON LES SÉQUIES I LA TERRA S'ALTERNEN AMB L'ASFALT I LA SOBRIETAT DELS POLÍGONS INDUSTRIALS

REDACCIÓ MANUEL REGIDOR
FOTOGRAFIA CIDCEN / IPC / ARAE PATRIMONIO Y RESTAURACIÓN

El Palauet de Nolla és un edifici clau de la memòria de Meliana, un immoble amb una importància històrica i artística que travessa els límits del municipi. És per això que quan l'Ajuntament va encomanar en 2010 realitzar un estudi sobre el seu estat, va sorprendre l'absència d'investigacions. Xavier Laumain es va posar al capdavant d'una recerca que va establir les directrius generals d'intervenció i, des d'eixe moment, s'han desenvolupat diferents treballs adreçats a retornar l'esplendor al Palauet. L'última es va iniciar en abril amb un pressu-

post de 600.000 euros i el fet que el finançament es repartisca entre Unió Europea, Diputació de València i Ajuntament demostra que l'interès no es limita a l'àmbit local.

"El Palauet és una alqueria típica de l'horta construïda a finals de segle XVII, un edifici molt potent, molt ben executat i amb molt bons materials", explica Laumain. Dels primers propietaris, els dominics, el Palauet va esdevindre al segle XIX la casa d'estiu d'una família burgesa. En 1860, l'empresari Miguel Nolla, marit de Juana Sagrera Guix, l'aleshores propietària, deci-

dix ubicar la seua fàbrica en aquests terrenys, una decisió que canviaria la funció del Palauet.

A la factoria comença a produir-se la que es coneixeria com a ceràmica de Nolla, molt popular a construccions modernistes. La tècnica de fabricació, introduïda pel mateix Miguel Nolla, procedia d'Anglaterra, però a Meliana es va millorar tant el sistema com el producte final. El resultat era un mosaic geomètric estèticament idèntic a l'anglès però de millor qualitat, amb una resistència enorme. "Era un producte de noblesa i alta burgesia", conta Lau-

Mosaic de Nolla a una de les parets interiors del Palauet

Parets de les escales decorades amb mosaics de Nolla

El mosaic de Nolla s'emprava també per a decorar sòls interiors

main. "Existixen testimonis que afirmen que una persona d'alta societat havia de tindre un Nolla a casa, ja que era mostra tant de riquesa com de gust artístic", afegix.

Amb la posada en funcionament de la fàbrica adjacent, el Palauet es convertix en un gran mostrari, una exposició de les possibilitats estètiques del Nolla. Al mateix temps, l'edifici podia allotjar als clients més destacats, que en moltes ocasions viatjaven des de molt lluny per a triar les ceràmiques. Així, les seues façanes, parets i sòls s'ompliren de mosaics i pel seu interior desfilaren, com en un modern *showroom*, algunes de les personalitats més influents i adinerades de l'època.

Es té constància de la visita d'Amadeu de Savoia, Alfons XII, la família Romanov, el poeta Querol, Blasco Ibáñez o Teodor Llorente i, a més de revestir moltes llars, els mosaics es poden trobar a la Casa Batlló de Barcelona o a l'ajuntament, l'edifici de Correus i el Teatre Principal de València. Des de Rússia a Argentina, des de França a Cuba: la ceràmica de la fàbrica de Meliana es va convertir en un producte de referència a diferents indrets del món. La popularitat del mosaic de Nolla era tan gran que no tardaren en sorgir imitadors a València i els seus voltants. "S'imitava amb tanta fidelitat que molta gent que viu a l'Eixample pensa que té el producte original, quan en realitat no ho és", conta Laumain.

En el temps de més popularitat, la fàbrica va tindre al voltant de 1.400 treballadors i treballadores i

la immensa majoria de la població de Meliana i Almàssera treballava directament o indirectament a la fàbrica. "És molt probable que no hi haguera família a Meliana que no tinguera cap vincle amb la indústria de Nolla", declara Laumain.

En 1917 la fàbrica es va traslladar a l'actual plaça de Nolla de Meliana, on continuarà la producció fins a la dècada dels 70. Al mateix temps, l'antiga factoria i els seus terrenys són venuts a l'empresa suïssa Gardy i el Palauet es convertix en la residència del seu director, Oscar Watzig. La seua filla, Yvonne, es quedarà en l'immoble fins a la dècada dels 70 -raó per la qual es coneix també com Villa Yvonne- moment en què la casa va quedar abandonada.

La transcendència de la construcció va impulsar que als anys 80 començaren els tràmits perquè passara a mans de l'Ajuntament, fet que permetria iniciar actuacions de renovació. "Al consistori, tant qui mana com l'oposició, sempre han estat donant suport al projecte,

i això és d'agrair", comenta Laumain.

Amb els treballs d'instal·lació d'un sistema d'evacuació d'aigua i la consolidació de l'edifici s'ha arribat, segons Laumain, a un "punt d'inflexió, ja que hem passat de fer treballs molt grossos però que no es veuen, a realitzar tasques els resultats de les quals són perceptibles". Així, s'està intervenint sobre tres forjats, dos de les façanes, els falsos sostres de la planta baixa o alguns dels mosaics. Una vegada finalitzats, una part de l'edifici serà, per fi, accessible i albergarà una sèrie d'activitats relacionades amb el llegat de Nolla, accions que comptaran amb finançament europeu.

"Nolla encara no té el reconeixement que mereix, però a poc a poc", afirma Laumain. "El que està clar és que sense la investigació, haguera caigut en l'oblit". De moment, l'esforç per donar visibilitat al mosaic, combinat amb el ressorgiment del gust pels sòls històrics, han posat Nolla novament en voga i amb ell, una part del patrimoni històric de Meliana. ■

Façana exterior del Palauet durant les obres iniciades en abril

La pansa de **MASSARROJOS**

REDACCIÓ ALÍCIA TONEDO
FOTOGRAFIA ETHEL ROCA

BORRELL

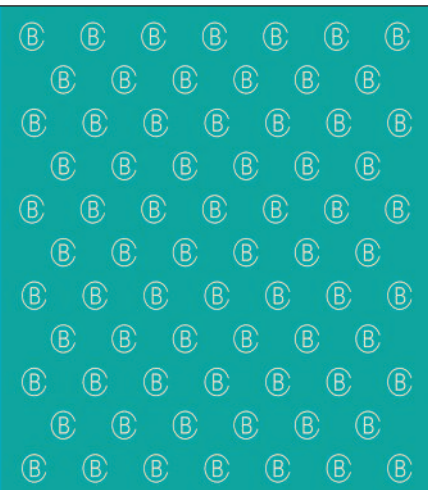
Carns i Embotits

Av. Fernando el Católico N°1 P.23

MERCAT MONCADA

Tel. 695075798

www.carnsborrell.com

La producció artesanal de la pansa que es duu a terme en algunes poblacions valencianes es remunta a la fi del segle XIX i principis del XX. El procés de transformació del raïm moscatell en panses que consistix a tallar la pell del gra de raïm per a reduir així el temps d'exposició al sol, un mètode que s'ha mantingut sense canvis significatius des de l'època medieval i sense modificacions des del segle XVIII fins als nostres dies, va servir de motor econòmic a moltes famílies valencianes. La producció de la pansa es va concentrar especialment als pobles de la Marina Alta, la Safor i la Vall d'Albaida, però també la podem trobar a l'Horta Nord, concretament al poble de Massarrojos. Aquesta activitat va donar lloc durant el segle XIX a una florent indústria i a la singularíssima arquitectura, típicament valenciana, dels riuraus.

El procés artesanal de producció de la pansa moscatell ha estat declarat BIC Immaterial del patrimoni valencià. I és que si bé hi ha només

tres famílies, a la Marina Alta, que encara s'hi dediquen, la tradició continua viva de forma testimonial amb la realització de l'escaldà d'iniciativa popular, col·lectiva i pública, que almenys es fa una vegada a l'any en diferents poblacions com Jesús Pobre, Xaló, Montitxelvo, Terrateig, Llíber, Benicolet, Teulada i Massarrojos.

Jornades culturals

Massarrojos, després de cent anys de perduda la tradició a l'Horta Nord, va recuperar l'escaldà del raïm en 2014. "Emoció" és la paraula que li ve al cap a Carles Verdeguer quan evoca aquell dia. L'actual alcalde de Massarrojos i historiador recorda com tots els assistents es van esborronar quan es va introduir la primera "cassa" (el recipient que conté el raïm per escaldar) a la caldera del forn construït expressament per a l'ocasió. "A partir d'ací —expressa Verdeguer— tot es va convertir en una fantàstica i multitudinària festa per la cultura i el patrimoni".

Enguany Massarrojos celebra ja la VI jornada de l'Escaldà. Serà el pròxim 6 d'octubre amb el lema "Recuperant l'escaldà a l'Horta!". Com en edicions anteriors, la jornada serà organitzada al riurau pels propietaris del Mas del Fondo, l'associació cívica Roll de l'Ametler i l'alcaldia de Massarrojos, juntament amb la col·laboració d'altres entitats d'àmbit comarcal. El programa d'enguany repeteix l'esquema d'edicions anteriors: qui vulga anar caminant haurà d'estar a les 10.30 hores a l'estació de Massarrojos, on s'iniciara la marxa cap al Mas del Fondo. L'escaldà començarà cap a les 12, acompanyada per les paraules i la música de Lluís el Sifoner. Hi haurà també un taller de maquetes de riuraus per als menuts. A les 14.30 hores se celebrarà un dinar popular amb una bona paella i una millor sobretaula. ■

El riurau més gran del món

El procés artesanal per convertir el raïm en pansa consistia a escaldar la fruita i deixar-la assecar al sol. Després s'estenien els raïms al llarg d'uns canyissos que eren transportats al sequer. Tot aquest procés es realitzava en una construcció específica i condicionada per a l'activitat: el riurau. Són unes naus obertes amb arcades per protegir la pansa de la humitat i la pluja, afavorint l'emmagatzematge i una constant ventilació.

"Si els riuraus estan ací, la gent ha de saber per a què serveix i d'on ve la pansa", comenta l'alcalde de Massarrojos, on trobem el gran riurau del Mas del Fondo. El seu propietari, Hèctor Corfina, amb una voluntat ferma, ha aconseguit revalorar l'espai, que ha estat catalogat com a Bé de Rellevància Local i que ha resultat ser el més gran del món.

La importància dels riuraus és inqüestionable i, no obstant això, actualment s'han derruït construccions com la del Tros de Marins de Benissa. Cal que l'administració protegisca de forma genèrica els riuraus a través de la Llei de Patrimoni Cultural Valencià "perquè els propietaris reben ajudes i tinguen incentius", comenta Carles Verdeguer.

Un pot de RECORDS

PASSAT I PRESENT DE 'LA CONSERVA' D'ALFARA DEL PATRIARCA

REDACCIÓ MIREIA CORACHÁN
FOTOGRAFIA ALAMIDA / FINEZAS

La fabricació de conserves s'inicia en el segle XVIII, com a resposta a la necessitat de l'exèrcit francès, dirigit per Napoleó, de proveir-se d'aliments en el transcurs de la seua campanya militar a Rússia. Napoleó va oferir una recompensa de diversos milers de francs a qui descobrixa un mètode eficaç per a mantindre en bon estat els queviures, durant llargs períodes de temps, i així alimentar a les seues tropes. Nicolàs Appert, mestre confiter i cuiner francès, va ser qui

va inventar en 1795 el sistema de preservació hermètica dels aliments.

A Espanya, la primera factoria de conserves vegetals va ser instal·lada a Logronyo, gràcies a la iniciativa de José Gutiérrez de la Concha. Després, la indústria conservera es va estendre ràpidament a Múrcia, Catalunya, Andalusia i València, on la producció va créixer significativament en poc temps.

Dels feliços anys 20 data la Unió Conservera i Arrossera Societat

Anònima (UCASA) d'Alfara del Patriarca, coneguda popularment com "La Conserva". L'empresa va iniciar la seua activitat en 1926 i durant cinc dècades va ser un dels més importants centres dedicats a la fabricació de conserves vegetals a Espanya. Entre els productes que elaborava, comercialitzats sota les marques 'La Torrentina' i 'La Camarrera', destacaven les hortalisses al natural, les geles, les melmelades, les compotes, els dolços de codony o de cabell d'àngel, o la llet condensada 'La Campesina' i 'La Holandesa Española'. L'èxit de 'La Conserva' va ser tal que les seues melmelades s'exportaven a Anglaterra o a Frankfurt, important nucli comercial de l'època, on UCASA va participar en diverses fires internacionals.

La Unió Conservera i Arrossera, S.A. d'Alfara del Patriarca va sorgir de la fusió d'aquesta planta amb les fàbriques de Rafelbunyol, Torrent i l'empresa Vídua de Federico Estela, en el cap i casal, que va ser adquirida per UCASA en 1930. En plena expansió de la indústria valenciana, el sorgiment de la conservera d'Alfara del Patriarca va vindre afavorit pel més destacat de la bur-

Visita del ministre d'Economia a la Conserva d'Alfara en març de 1929

gesia de l'època. UCASA va tindre com a secretari a Joaquín Reig i com a gerent a José María Villalonga, un famós home de negocis que, entre altres càrrecs, va ser president de la Companyia de Tramvies i Ferrocarrils de València. Tot això va afavorir la rellevància que es va donar a Alfara en l'època: la visita a la conservera del ministre d'Economia, Comte dels Andes, en 1929, és només un exemple.

UCASA va donar treball temporal a gran nombre de veïns, espe-

cialment a les dones, que es dedicaven a pelar, despeçar, tallar i elaborar les diferents conserves. La planta va ser innovadora en la forma de presentar productes com la tomaca, la verdura de paella i les diferents classes de conserves de fruites, en almívar o en melmelada.

De la magnitud de la factoria donen fe algunes notícies de l'època: la planta va patir en 1932 un conat d'incendi, a causa de la conflictivitat social i laboral del període; o el fet que, col·lectivitzada, continuara

la producció durant el període de la Guerra Civil. La seua llarga activitat no va estar exempta de certa conflictivitat laboral, associada als riscos laborals o a les conquestes socials, tal com ha ressenyat Enric Cuñat, exalcalde d'Alfara del Patriarca i gran coneixedor de la història local.

La planta d'Alfara va romandre activa fins a l'últim quart del segle XX, quan va traspasar les patents i les fórmules comercials a la signatura conservera 'La Jalancera', encara en funcionament.

Gràcies a un text mecanografiat a mitjans dels quaranta per un empleat de 'La Conserva', podem disposar hui d'informació sobre els seus processos de treball. Fruit d'aquesta troballa, el Servei de Publicacions de la Universitat Cardenal Herrera CEU, amb la col·laboració de l'Ajuntament de la localitat, va editar l'any 2007 un llibre que recull les receptes, denominacions de productes i consells per a la fabricació de geles, melmelades i diferents tipus d'almívares. Una publicació d'enorme valor documental, anomenada *Unió Conservera i Arrosera, S.A.*, que és reflex d'una època i d'unes formes tradicionals de treballar.

ESPAI SOCIOCULTURAL I MERCAT GASTRONÒMIC

> Consulta la programació a:
www.conventcarmen.com

CONVENTCARMEN

Plaça Portal Nou, 6
46003 Valencia

El paper dinamitzador i la importància que va tindre la fàbrica encara poden constatar-se en la qualitat i disseny de les construccions, que persisteixen després de l'adquisició i remodelació de l'edifici per part de la Fundació San Pablo CEU, que va situar allí l'Escola Superior d'Ensenyaments Tècnics, inaugurada en 1987. Quan UCASA va fer fallida, a la fi dels setanta, la Fundació Sant Pablo CEU va trobar a Alfara del Patriarca un lloc idoni per a assentar el seu creixement. Les potencialitats de l'antiga conservera eren innegables i la factoria va ser, de fet, la primera de les propietats que el CEU va adquirir en la localitat. El projecte de recuperació de la fàbrica, dirigit per Francisco Esquembre, va aconseguir conservar l'estructura original i dotar l'edifici d'un estil singular i

EL PAPER DINAMITZADOR I LA IMPORTÀNCIA QUE VA TINDRE LA FÀBRICA ENCARA PODEN CONSTATAR-SE EN LA QUALITAT I DISSENY DE LES CONSTRUCCIONS

idoni per al foment de la creativitat de l'estudiantat.

Encara que són poques les referències documentals sobre la seua activitat industrial, la publicació de l'obra *Unió Conservera i Arrossera*,

S.A.' i la rehabilitació de la planta, alimenten la curiositat dels estudiosos en la preservació d'aliments així com, per descomptat, la nostàlgia de qui va conèixer els bons temps de la conservera, un sentiment que perviu entre el veïnat i que dona mostra de la contribució local a la cultura i la indústria.

Les lletres i els testimonis personals dels qui allí van treballar van desgranant l'evolució de la història empresarial d'Alfara del Patriarca. Pot ser que els edificis continguin o retenguin l'esperit de qui els van donar vida. I sens dubte, poques coses tenen tant valor com retornar la vida a un lloc significatiu i especial per a un poble, ja que les seues rajoles, ara recuperades, continuen donant testimoni de la forma de ser i de treballar de la gent d'Alfara. ■

**Turisme
CARRAIXET**

Amb la
cultura
dels nostres pobles

L'esplai fa convivència

REDACCIÓ EDUARD RAMÍREZ
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE GODELLA

GODELLA

Amb motiu del 9 d'octubre els Dïmonis de Massalfassar, colla pionera en la nostra comarca de recuperació de la cultura autòctona del foc, faran un dels seus espectacles de correfocs pels carrers de Godella. Durant la vesprada prèvia realitzaran un taller infantil de foc i pintura. «Hem triat una activitat molt visual i cridanera, a banda de participativa, que iniciarà als nostres menuts com a «dimonis». Perquè amb això obrim tota una nova programació durant el curs al llarg de la setmana», explica la regidora de Cultura, Tatiana Prades.

El que pretén esta iniciativa municipal és diversificar l'oferta disponible per a les famílies, que fins ara solia concentrar-se en els caps de setmana, quan poden compartir el temps lliure. La idea és que el centre municipal de l'Escorxador mantinga

una atractiva oferta que es converteix en quotidiana. Per exemple, en el mes d'octubre estarà en marxa un ludoespai per als més menuts i fins als 6 anys, cada dimarts i dijous. Els dimecres l'espai queda reservat com a sala d'estudi, mentre que els divendres queden per a activitats específiques de cada un dels clubs d'edat que puguin dinamitzar els quatre sectors de públic infantil i juvenil que han sigut plantejats: el «club menut» inclou els xiquets i les xiquetes de 0 a 6 anys, el «+ k club» està dedicat als de 6 a 12 anys, el «club jove» als de 12 fins a 16, i el «+ k jove» de 16 anys endavant.

Així a partir d'ara s'hi podrà trobar entre setmana, batucada o circuit d'activitats de psicomotricitat, racons de joc lliure per als menuts. I els caps de setmana es continuaran oferint espectacles: el divendres 4

d'octubre els joves tindran batalles i exhibició de rap, DJ i ball; un taller de circ familiar el diumenge 6, amb exercicis i jocs clown; i el dissabte 26 primer s'hi farà una animació lectora amb titelles a partir del llibre «La Maria no té por», que tindrà continuïtat amb una cercavila d'Espanyolades valencians tradicionals, des de la biblioteca fins al Casal Jove, on les persones assistents gaudiran d'un esmorzar «terrorífic».

La continuïtat és l'aspecte més rellevant, ja que l'objectiu és aconseguir que la població dels menors d'edat faça seus els llocs i les dinàmiques, que els deixem de tractar simplement com a espectadors i els permetem implicar-se en el seu poble amb el veïnat de la seua franja d'edat. Temps i espais per tal que esdevinguin els veritables protagonistes de la pràctica cultural. ■

25 ANYS DE LLUITA

Aniversari de l'Associació de Dones de Bonrepòs i Mirambell

UN QUART DE SEGLE D'ACTIVITAT, DE VIDA AL CARRER, TROBADES, REIVINDICACIÓ I CONSCIENCIACIÓ PER MILLORAR EL POBLE. L'ASSOCIACIÓ DE DONES DE BONREPÒS I MIRAMBELL ÉS UN EXEMPLE QUE A L'HORTA NORD EXISTEIX UN IMPORTANT GRUP DE COL·LECTIUS TREBALLANT PER LA IGUALTAT, LA JUSTÍCIA SOCIAL I EL FEMINISME

REDACCIÓ JORGE PÉREZ
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE BONREPÒS I MIRAMBELL

“Fa anys era un trauma fer un comunicat feminista, pintar un mural o portar una pancarta amb un missatge per la igualtat, eren coses impensables. He sigut testimoni d'un canvi de mentalitat, perquè les dones hem fet un pas endavant. Encara que hem de fer molt de camí per arribar a la igualtat a tots els nivells, les dones ens hem mogut i ara, entre moltes altres coses, eixim al carrer per reivindicar allò que considerem just”, explica Concha Alcover, presidenta de l'Associació de Dones de Bonre-

pòs i Mirambell.

L'associació fa enguany 25 anys d'activitat al poble. Un quart de segle de vida al carrer, de trobades, activitats i conscienciació; de crear una xarxa de dones i un teixit associatiu de gent interessada per millorar el seu entorn, per fer un poble més ric i divers. “Estem en tot allò a què arribem”, diu Alcover, qui també presideix la Federació de dones i col·lectius per la igualtat de l'Horta Nord, format per una vintena d'associacions i grups de tota la comarca.

Aquesta Federació suposa una prova que a l'Horta Nord existeix un important grup de persones preocupades per treballar cada dia per la igualtat, la justícia social i el feminisme.

Ara mateix, per exemple, el grup de dones de Bonrepòs prepara la seua participació en la trobada de Dones de l'Horta Nord del 9 de novembre i les diferents accions per commemorar el Dia Internacional contra la violència masclista del proper 25 de novembre. Així mateix, en aquest sentit, col·laboren en l'organització d'un premi de relats a l'escola del poble on les xiquetes i els xiquets escriuen les seues històries al voltant de la violència de gènere.

Mentrestant, continuen amb la seua activitat habitual de tallers de manualitats, xarrades, actes culturals o trobades d'apoderament, entre altres iniciatives. “Les dones que formen l'associació són persones molt diverses i molt actives, sempre interessades a col·laborar en tot moment per millorar el poble. Trobem temps d'on podem, perquè moltes de nosal-

Celebració del Dia de la Dona a Bonrepòs i Mirambell

tres treballem i tenim família. És de veres que suposa un esforç important organitzar i participar en tot el que fem, però és una faena amb gust perquè pensem que és una cosa bona per a Bonrepòs i Mirambell i ens sentim molt satisfetes. El sacrifici també recompensa perquè aprenem molt de les dones i dels homes que hi par-

ticipen", explica Alcover.

Un dels plans futurs del grup és ajudar a resoldre les situacions de gent major que viu en soledat. Trobar la manera de col·laborar i acompanyar-les i millorar la seua situació.

Raquel Ramiro, regidora d'Igualtat de Bonrepòs i Mirambell, reconeix que és un grup de gent "molt treba-

lladora. Estan en tots els llocs, col·laboren en moltes activitats del poble i en els diferents Consells Municipals. Fan una tasca molt necessària i important per al nostre poble i mereixen tot el reconeixement".

Federació de Dones Comarcal

Recentment, el Consorci per a la Creació d'Ocupació Pactem Nord va lliurar els seus Distintius, una mena de premis que cada dos anys reconeixen la labor de responsabilitat social a la comarca per part de diferents organitzacions i empreses. Enguany, la Federació de dones i col·lectius per la igualtat de l'Horta Nord va rebre una menció especial pel seu treball per millorar i conscienciar sobre igualtat.

Dins dels objectius de la Federació està consolidar una xarxa cada vegada més gran d'associacions de dones i de col·lectius que treballen per la igualtat entre dones i homes, que afavorisca l'intercanvi de bones pràctiques i els projectes compartits. Les accions d'aquests grups volen combatre les diferències de gènere, promoure la integració de les dones de la comarca, afavorir la seua formació i la seua capacitat, a més de millorar les condicions de vida de les dones de l'Horta Nord. ■

EL FORN DE BARRACA

Símbol de la defensa

REDACCIÓ EDUARD RAMÍREZ / NÚRIA GARCIA
FOTOGRAFIA ÀLAMIDA

La segona quinzena de setembre ha dut a primera línia de batalla l'alqueria del Forn de Barraca d'Alboraia. L'amenaça que les màquines acudiren a assolar-la va portar un grup de persones a acampar allí per tal de defensar-la; per plantejar una resistència física i pacífica que permetera escampar socialment l'escàndol per una iniciativa d'augment d'infraestructures dubtosa amb la qual s'està eliminant patrimoni, paisatge i més de 60.000 m² d'horta.

El projecte en qüestió respon a l'ampliació de la carretera V-21 amb la creació d'un tercer carril. Va ser publicat en febrer de 2014 quan el govern de Rita Barberà planejava requalificar 400 hectàrees d'horta

per a construir 17.000 habitatges nous. Amb els canvis de govern de 2015 i l'aprovació de programes com el Pla d'Acció Territorial de l'Horta s'anunciava una major protecció de l'entorn i una correcció del model de construcció expansiva de la bombolla immobiliària. L'ajuntament de València calculava el 2015 un trànsit de 69.000 vehicles diaris per la V-21, i no semblava raonable un gran creixement en les condicions actuals. Això no obstant, el Ministeri de Foment va aprovar en 2017 el projecte d'ampliació a tres carrils del tram Carraixet-València a causa d'un hipotètic col·lapse, amb una nova connexió nord al port i un nou enllaç viari entre la V-21 i la CV-311

en terme d'Alboraia. L'octubre de 2018 entitats cíviques es reuniren amb representants del ministeri, que proposaren una reducció de la destrucció de terra d'horta però sense modificar la construcció del tercer carril. El procés d'expropiacions i les protestes continuaren al llarg d'enguany fins a l'entrada de la maquinària aquest mateix estiu.

El 19 de setembre la Guàrdia Civil desallotjà algunes persones que havien acampat en l'alqueria del Forn de Barraca, ubicada a la vora de l'autovia d'entrada a la capital. Operaris de la concessionària de l'obra accediren a la casa i començaren a buidar-la fent un primer forat en la paret del mural «L'Horta és vida». Hi hagué una incipient re-

Desplegament policial el passat 27 de setembre per a desallotjar dos activistes a la teulada del Forn de Barraca i una altra persona lligada a una finestra de l'alqueria

A de l'horta

acció ciutadana que va tornar a prendre l'alqueria de forma pacífica, i des d'aquell moment la programació d'activitats no hi va cessar, amb la realització de tallers, xerrades i concerts per part d'artistes com Xavier Sarrià, Pau Alabajos, Mireia Vives i Borja Penalba. La matinada del 27 de setembre, justament el dia de la mobilització mundial per l'emergència climàtica, un centenar d'efectius de la Guàrdia Civil, amb vehicles anti-disturbis i un helicòpter, feren fora les persones que romanien en la propietat. Dos activistes resistiren algunes hores dalt la teulada del Forn de Barraca i una tercera es va lligar amb un arnès a una finestra. Finalment, amb la col·laboració

Restes del Forn de Barraca després de la demolició

AQUELL PASSAT HA QUEDAT ENDERROCAT ENTRE LES RUNES DE L'ALQUERIA, PERÒ HA TRASPASSAT LES FRONTERES DE LA CONSCIÈNCIA SOCIAL

dels bombers i la utilització d'una grua, els agents policials evacuaren les tres persones, que varen ser detingudes i traslladades a la comissaria de Montcada. De seguida entraven les màquines i en pocs minuts l'alqueria estava completament enderrocada, tal com ja havia passat el 23 de setembre amb la veïna edificació dels Bayarri.

Lluís Fontelles, un dels propietaris del Forn de Barraca, veia amb impotència i desolació, a uns 500 metres de distància, a la frontera que cap que no fora membre dels cossos policials podia traspasar, com les màquines tombaven aquell habitatge rural de més 100 anys d'antiquitat. Fins que el govern central va executar l'expropiació,

el passat mes de juliol, l'immoble pertanyia a la família de la seua companya, els avantpassats de la qual s'havien dedicat a llaurar la terra i havien instal·lat un forn en l'alqueria per abastir de pa al veïnat de la partida de Calvet d'Alboraia.

Aquell passat ha quedat enderrocant entre les runes de l'alqueria, però ha traspassat les barreres de la consciència social configurant-se el Forn de Barraca com el símbol de la defensa de l'horta, del territori, de les arrels de la nostra comarca. Les polítiques urbanístiques de ciment i rajola que destrueixen el patrimoni territorial i productiu valencià continuen damunt la taula, amb altres projectes amb els quals ens haurem d'implantar d'una forma més activa perquè no torne a ser massa tard. Hem de reaccionar i decidir quin món i quina vida volem viure. ■

Lluís Fontelles, un dels propietaris del Forn de Barraca, davant de l'alqueria quan encara estava en peu

Raonar amb els productes de la TERRA

"Cor de l'horta", escultura
dissenyada per Ricardo
Alcaide i Canyamas Estudio,
situada a Almàssera

REDACCIÓ MANUEL REGIDOR
FOTOGRAFIA SOMA COMUNICACIÓN / ALAMIDA

*Res no m'agrada tant / com en-
ramar-me d'oli cru / el pimentó
torrat, tallat en tirs. / Cante, llavors,
distret, raone amb l'oli cru, amb els
productes de la terra.*

Recitar l'oda que Estellés dedica al pimentó és sentir com la terra de l'Horta de València enreda les seues arrels en diferents aspectes de la cultura, un fenomen que es dona en l'art, la literatura, la música i, de manera més evident, en la gastronomia. Els versos podien llegir-se a l'obra "Km 0. De l'horta al plat", una de les tres escultures efímeres que, com si de cols es tractaren, han brotat als horts de l'Horta Nord entre el 17 de setembre i el 10 d'octubre.

Darrere es troba la iniciativa Miradors de l'Horta, impulsada per la marca Turisme Carraixet, que integra als municipis de la Mancomunitat del Carraixet (Alfara del Patriarca, Bonrepòs i Mirambell, Foios i Vinalesa), Albalat dels Sorells, Almàssera i Meliana. L'acció, emmarcada a la València Disseny Week, té

UNA PROPOSTA QUE RENDIX HOMENATGE A L'HORTA, ALS LLAURADORS I LLAURADORES, A LA CULTURA PRÒPIA I AL PAISATGE

l'objectiu d'augmentar l'interés turístic de la zona amb una proposta que rendix homenatge a l'horta, als llauradors i llauradores, a la cultura pròpia i al paisatge; i que ho fa, a més a més, a través del disseny.

Limoestudio, l'estudi de disseny de Kumi Furió i Rosa Bou, va crear la peça "Km 0. De l'horta al plat", emplaçada a Roca-Cúiper. "Ens volíem centrar en el producte i en com està lligat a la cultura local", explica Rosa.

"Desitjàvem utilitzar elements que tingueren a veure amb els cultius i és per això que es varen emprar caixes agrícoles com a element constructiu, les quals formen un monticle al qual pujar i tindre una visió més ampla de l'espai". L'obra es completa amb els versos que Estellés dedica al pimentó i els noms de plats tradicionals elaborats amb ingredients locals.

A Almàssera es troba "Cor de l'horta", obra creada per Ricardo Alcaide i Canyamas Estudio. "Em crida l'atenció la concepció que llauradors tenen de l'horta com a ésser viu i el valor que li donen a la tradició", conta Ricardo. L'horta com a organisme amb vida i centre, tant d'una cultura com d'uns costums gastronòmics, són el nucli de la peça: un cor sostingut en un pedestal blau, que representa l'aigua, base de tot allò que el cor evoca. Els batecs que donen vida a l'horta no s'aturen ni de dia ni de nit. Per això l'escultura s'il·lumina quan cau el sol.

Finalment, Carmen Baselga_Taller de proyectos i Gallén+Ibáñez varen dissenyar "Tots som l'horta", un muntatge amb espills disposats amb diferents inclinacions. "No només es representa al productor, sinó també al consumidor, que es reflectix, s'integra", comenta Isabel Rincón, una de les artífexs. D'aquesta manera, la creació revela que la terra és l'horta, de la mateixa manera que la séquia o la tomaca, però també el productor o la persona que pren els fruits.

Les idees que les obres havien de transmetre varen estar expressades per persones relacionades amb l'horta durant una reunió amb els artistes. Toni Misiano, productor i proveïdor del reconegut xef Ricard Camarena, va ser un dels assistents. "L'horta és un sentiment", afirma. "Tradicionalment, era un estil de vida en què tot es desenvolupava al voltant de la terra: econòmicament, socialment...", rememora. "No és només una professió, sinó una manera de viure del poble valencià". Vicent Ferrer, llaurador i secretari comarcal de la Unió de Llauradors i Ramaders de l'Horta Nord, afirma orgullós que l'horta "és el jardí d'Europa, una zona tradicional, artesanal i amb moltes particularitats que la fan única".

El muntatge de les escultures es va complementar amb visites guiades, tallers i actuacions musicals, accions que varen tindre lloc a Alfara i que varen atraure a més de 450 xiquets i xiquetes només amb les iniciatives adreçades a infants. Alguns dels restaurants més destacats de la zona també incorporaren als seus menús plats inspirats en les obres. Amb tots aquestos ingredients, es va elaborar una proposta d'oci i artística que posava l'espai natural al centre, el mostrava sense complexos i reivindicava el seu pes. "Tot allò que servisca per a promocionar turísticament l'horta i els seus productes de proximitat és positiu", comenta Vicent Ferrer. "Aquesta idea servix per a reflectir el valor de l'horta patrimonialment, socialment, culturalment i paisatgísticament", indica Toni Misiano. "També permet oferir l'horta a tots els valencians i valencianes, fer-la sentir com a patrimoni de tots", expressa.

Més enllà dels Miradors

S'aspirava a deixar clar que l'horta no és un parc temàtic. La terra és, per a moltes persones, la seua font d'ingressos, però també la seua llar i el principal espai on conviuen amb els altres. Evitar caure en l'exotisme buit pot semblar un repte quan a una part del públic tot açò li sembla aliè, inclús estrafolari. Miradors de l'horta, però, va compartir tot un seguit de valors i sentiments que desborden allò que generalment es troba en cercar imatges sota el hashtag #terreta. L'èxit no només va portar a ampliar més de dos setmanes el temps en què les escultures estigueren exposades, sinó que ja s'ha anunciat la celebració d'una segona edició. ■

Concert celebrat a Alfara com a part de les activitats complementàries realitzades els dies 21 i 22 de setembre

"Tots som l'horta", l'obra dissenyada per Carmen Baselga_Taller de proyectos i Gallén+Ibáñez, instal·lada a Vinalesa

"Km 0. De l'horta al plat", peça creada per Kumi Furio i Rosa Bou, emplaçada a Roca-Cúiper

VINALESA MEDIEVAL

UNS PERGAMINS DEL 1383 PERMETEN CONÉIXER ELS NOMS DELS VEÏNS DE VINALESA I LES SEUES OCUPACIONS, ON HI HAVIA BARBER, CARNISSER, CAPELLÀ I LLAURADORS. FREDERIC APARISI, DOCTOR EN HISTÒRIA MEDIEVAL, RECULL EN UN LLIBRE AQUESTS I ALTRES CINC DOCUMENTS QUE AJUDEN A ENTENDRE COM ERA EL POBLE A L'EDAT MITJANA. L'OBRA ESTARÀ EDITADA AL NADAL PER LA COOPERATIVA ELÈCTRICA DE VINALESA.

REDACCIÓ JORGE PÉREZ
FOTOGRAFIA GRUP HARCA / AJUNTAMENT DE VINALESA

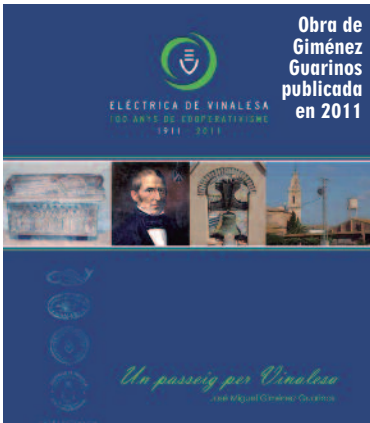
Pergamí de 1383, un dels documents investigats per Frederic Aparisi

Al 1383, a Vinalesa hi havia quatre oficis coneguts: Barber, carnisser, capellà i llaurador. És a dir, llevat de tres persones, la resta del poble treballava el camp. "En molt dels casos, els pergamins de l'Edat Mitjana no especifiquen l'ocupació de les persones perquè se suposa que totes eren llauradores, però a Vinalesa sabem del barber Antoni Aparici, del carnicer Jaume Torà i del capellà Bernat d'Ari", explica Frederic Aparisi, Doctor en Història Medieval.

Aparisi ha reunit en un llibre una selecció de sis documents que expliquen la història medieval del poble, un treball que estarà editat al Nadal per la Cooperativa Elèctrica de Vinalesa. El llibre recull per primera vegada un dels primers arxius coneguts de Vinalesa, aquests pergamins de 1383, on Lluís de Valeriola compra als seus germans Jaume i Vicent -tots tres fills d'Arnau de Valeriola-, la seua part del senyoriu de Vinalesa per 67.000 sous valencians. Arnau de Valeriola va ser un dels banquers i comerciants més poderosos de València llavors, el més important del segle XIV, també procurador del rei i síndic de València.

La Cooperativa de Vinalesa, amb motiu del seu centenari, va editar el 2011 un altre llibre d'història local, 'Un passeig per Vinalesa', obra de José Miguel Giménez Guarinos. Guarinos recull en la seua investigació l'existència d'aquests pergamins, on ara Aparisi amplia la seua recerca.

Aparisi forma part del Grup Harca, un equip d'investigadors que es dedica a la divulgació de la història medieval valenciana, amb altres dos estudiosos coneguts: Vicent Baydal i Ferran Esquilache.

L'historiador ha estat dos anys investigant aquests i altres cinc documents de l'època repartits per l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, l'Arxiu del Regne de València i l'Arxiu de la Catedral de València. "Ha sigut una faena important perquè permet fer un seguiment de l'evolució medieval de Vinalesa. Una comunitat amb entitat jurídica però que, no obstant això, no se sap quan naix exactament, ja que no existeix una continuïtat perquè des de la reconquesta de Jaume I ningú s'assentà en el lloc durant dècades. No sabem quan naix la Vinalesa cristiana i tampoc no tenia parròquia, depenia de la de Foios. El poble no va tindre església fins al segle XV",

NO SABEM QUAN NAIX LA VINALESA CRISTIANA I TAMPOC TENIA PARRÒQUIA, DEPENIA DE FOIOS. EL POBLE NO VA TINDRE ESGLÉSIA FINS AL SEGLE XV

comenta Aparisi.

El document de 1383 és important també perquè aporta per primera vegada una relació extensa de totes les persones amb possessió de terres al poble –un total de 60– i la primera llista completa de veïns, amb noms i cognoms. En eixe moment, Vinalesa comptava amb 44 habitants. La resta d'amos eren de pobles del voltant com ara Alfara, Albalat, Meliana o fins i tot València.

L'import del morabatí

El llibre recull també altres cinc documents que corresponen a l'impost del morabatí i a proves de compravenda que ajuden a entendre l'evolució socioeconòmica del poble du-

rant l'Edat Mitjana. En aquest sentit, un d'aquests documents consisteix en la recaptació del morabatí de 1415; un altre, de 1486, reflecteix també l'impost del morabatí del Lloch de Vinalesa de 1475; i un tercer, de 1493, informa de la recaptació del mateix impost d'eixe any. El següent documenta la presa de possessió del Lloch de Vinalesa de 1500 i, l'últim, de 1538, suposa una prova de compravenda del senyoriu per part de Francesc Joan.

Javier Puchol, gerent de la Cooperativa Elèctrica de Vinalesa i alcalde del poble, considera totes aquestes dades "necessàries per a entendre el nostre passat". "El context de la història el considere molt interessant i el llibre està explicat amb claredat. A més a més, resulta curiós també perquè per primera vegada apareixen noms de veïns del poble", apunta.

A banda d'aquest llibre, la Cooperativa prepara una altra edició per al 2020: una novel·la històrica ambientada al poble escrita per un veí. "Continuem col·laborant per conèixer la nostra història. Som l'empresa més antiga de Vinalesa, formem part del nostre passat i acomplim una llabor social que considerem molt important", diu Puchol. ■

VINALESA
DISTRIBUCIÓN
DE ENERGÍA S.L.U.

Reflexions d'un **PILOTARI**

ENTREVISTA A
SORO III
Campió Individual
d'Escala i Corda

Quico sorprén en les distàncies curtes. Mostra una gran capacitat de reflexió al voltant de la professionalització de la pilota valenciana i una proximitat en el tracte que dista molt de la imatge que projecta sobre el terreny de joc. Parlem amb Francesc Soro Juan, 'Soro III', de la final del Campionat Individual d'Escala i Corda, que va guanyar el 22 de juny a Pelayo per sisena vegada; de la necessitat que l'esport autòcton avance, no tant cap a la modernitat sinó cap a la normalització; i de la situació de la pilota professional femenina.

REDACCIÓ NÚRIA GARCIA
FOTOGRAFIA PACO DURÀ / FUNDACIÓ DE PILOTA VALENCIANA / ALAMIDA

► **Eres el tercer d'una important nissaga de jugadors de Massamagrell. L'herència dels teus avantpassats ha sigut determinant perquè hages arribat fins ací?**

Per descomptat. El meu iaio era un apassionat d'aquest esport. Després de la guerra va formar part d'un equip de pilota a la presó i l'any 1947 va fundar el trinquet Tio Pena de Massamagrell. Tots els cosins ens hem criat pegant pilotades, però va ser a partir dels 13 anys, arran d'un problema en l'esquena, que vaig haver d'abandonar el futbol i vaig començar a encaminar-me cap a la pilota.

► **Ha passat molt de temps des d'aquells inicis. Amb 35 anys has aconseguit el sisé títol de l'Individual. Quin recorregut et queda dins del món professional?**

No crec que arribe als 40 a este nivell. És difícil saber-ho, perquè físicament em trobe molt bé, tot i que el temps de recuperació de les partides intenses cada vegada és més dur, però és cert que el desgast mental després de tants anys és gran. Estar dalt és molt bonic, és el somni de qualsevol

jugador de pilota i vius sensacions úniques, però com a contrapartida hi ha una pressió molt forta que no és fàcil assimilar.

► **La final de l'últim Individual contra Genovés II és un clar exemple...**

Sí, quan vaig arribar a 55 només pensava en acabar, però conec a José (Genovés II) i ell mai es dona per vençut. A més dels tres jocs que va enllaçar fins a igualar-me, hi havia l'afegit de l'ambient que es respirava en el trinquet. Tots volien que guanyara ell, perquè era la seua sisena final i encara no havia aconseguit el títol, i des de l'escala i les grades l'animaven amb força i emotivitat. José té molt de carisma; si jo haguera estat fora, com a espectador, també haguera volgut que guanyara ell.

► **T'haguera agradat tindre més recolzament del públic en eixos moments?**

Jo tinc un altre caràcter. Quan estic al trinquet marque distàncies perquè em centre completament en la meua feina. Sóc més reservat amb els espectadors i amb la resta de com-

panyos, però tampoc negue res a ningú que se m'acosta. Projectar la imatge és decisió de cada jugador i tal vegada la diferència d'edat també hi compta, sobretot pel que fa a les xarxes socials, i jo no les utilitze.

► **Tot i els intents per modernitzar la pilota valenciana, en molts aspectes sembla estancada des de fa molts anys. Quina anàlisi fas de la situació actual?**

Portem molt de temps buscant canvis, però més que cap a la modernitat, hauríem de treballar per una veritable normalització. Els avanços són molt lents i moltes iniciatives no han tingut continuïtat. Són molts anys intentant implantar un model esportiu estable que no arriba i això ens cansa, hi ha moments de molta inestabilitat. De jove ho vivia de forma diferent; vaig ser el primer president del sindicat de jugadors, que creàrem l'any 2013 quan vàrem començar a patir una gran inestabilitat econòmica. Ara, de major, tinc una altra perspectiva, d'alguna manera busques tranquil·litat. Primer amb Valnet, i ara a través de la Fundació, és

obvi que els jugadors perdem independència, però s'intenta regular l'esport de la millor forma possible. Són dos models totalment diferents i tots dos tenen avantatges i inconvenients.

► **Si hagueres de triar una partida d'entre totes les que has jugat, amb quina et quedaries?**

Aquesta última partida de l'Individual contra Genovés II hi tingué un component molt emocional, però a nivell esportiu no quede amb la final de l'any 2013 contra Álvaro. Vaig aconseguir controlar tots els factors que et fan guanyar o perdre, que no és una altra cosa que la gestió de les emocions. Mantindre la concentració de forma constant és clau i, en este sentit, un professor de psicologia de la universitat on estudie ha corroborat el que jo ja havia après en la pràctica, explicant-nos que els factors externs a un mateix no es poden controlar i que, per eixe motiu, no hem de deixar que ens afecten.

► **Tens alguna mania, algun ritual abans de les partides?**

Sí, clar, però més que manies, són rutines que m'ajuden a mantindre la concentració. Quan estic a casa abans d'anar al trinquet revise la

bossa moltes vegades, que totes les coses estiguen en el lloc de forma ordenada. Durant la partida, per exemple, quan jugue una parada a l'escala, bote la pilota, netege els graons... Això ho vaig aprendre d'alguns jugadors de bàsquet veient partides de l'NBA.

► **T'agrada veure altres esports?**

Sí, m'agrada l'esport en general. El bàsquet m'apassiona i també seguisc el ciclisme, així com esports minoritaris com el cúrling (semblant a les bitles i a la petanca sobre gel) o l'snooker (modalitat britànica del billar). Ara també estic veient molts partits de futbol femení.

► **Com valores l'evolució de la pilota valenciana femenina en l'àmbit professional?**

Les dones estan fent-se molt fortes, la pilota tenia un gran deute amb elles, però mai m'ha agradat el conformisme i en gran part són les xiques les que han de decidir quin camí volen seguir. Ara per ara hi ha una base sòlida en la pilota femenina, però han de triar si volen seguir depenent dels clubs o si lluiten per una major professionalització amb la reivindicació de més visibilitat, més partides, campionats més llargs i consistents. ■

'Soro III' va guanyar el passat 22 de juny el Campionat Individual d'Escala i Corda en una emocionant final contra 'Genovés II'. El jugador de Massamagrell ha aconseguit el títol entre 2012 i 2015 de forma consecutiva, així com també l'any 2017.

L'Ajuntament de Massamagrell va retre un homenatge a 'Soro III' pel triomf a l'Individual. Va ser el 23 de juliol durant la final del XXX trofeu 'Tio Pena' que s'organitza al trinquet de la localitat.

Del 20 de setembre al 9 d'octubre

PESTES MAJORS
Massamagrell 2019

Ajuntament de
Massamagrell

Fotografia
dels anys 60
extreta
del llibre
compilatori
*Imatges per
al futur*
de la Pobla
de Farnals

Els camins de la **PAELLA**

REDACCIÓ I FOTOGRAFIA ENRIC PALANCA

A la comarca de l'Horta, tot allò que no rega l'aigua del riu Túria és secà. Esta divisió conceptual es va formar durant l'Edat Mitjana i té molts matisos. A nivell geogràfic es tracta de terres que quedaven més amunt de la Real Séquia de Montcada (enguany celebrem els 750 anys de la seua constitució com a comuna per privilegi del rei Jaume I). Els conreus de secà són aquells menys exigents en recursos hídrics com ara bé les garroferes, vinya, ametllers... No vol dir això que a terres d'horta de regadiu estos conreus no estigueren presents sinó que l'única forma d'aprofitar les terres de secà era conrear estos vegetals. De la divisió entre secà i horta trobem dos elements arquitectònics sinònims però inconfusibles: l'alqueria i la masia. Musulmana una i cristiana l'altra, les masies corresponen al secà i les alqueries al regadiu.

En l'actualitat eixa divisió encara perdura per més que a principis del segle XX proliferaren les transformacions del secà en terres de regadiu gràcies als motors de combustió. Amb els pous a motor el taronger es va apoderar del paisatge. Això no obstant, la terra d'horta partia d'una major predilecció per la seua rendibilitat. Les dimensions de les parcel·les i els seus preus de venda

**LA PAELLA, FETA
PER A UNA
COMUNITAT,
TÉ DES D'ESTE
PUNT DE VISTA
UNA FUNCIÓ
DE RETROBAMENT
DE LES ARRELS**

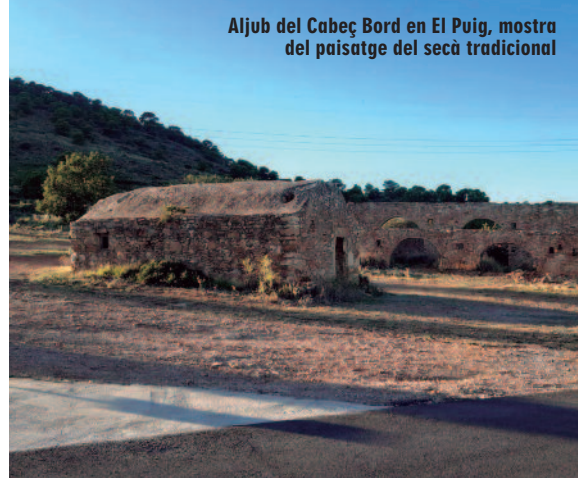
són inversament proporcionals quan parlem del secà, però deixem d'aprofundir en aquestes qüestions, del que parla este article és de paelles.

En efecte, la paella, plat per antonomàsia dels i les hortengues, sobre tot els diumenges, deu molt a esta divisió geogràfica. En un principi la paella dels diumenges o dels amics no entenia de marjal o de secà, però la disponibilitat de terreny barat va democratitzar als anys 50 del segle passat un espai adequat on edificar una caseta amb elements disponibles, sense planificació ni intenció de crear nous nuclis permanents. La caseta d'una sola planta amb trespl pla i porxe de tres columnes és un testimoni històric del desenrotllisme dels anys 60. Junt amb la bassa que podia omplir-se gràcies al triomf econòmic de les explotacions citrícoles, la caseta del secà és la segona residència més habitual de les clas-

ses populars. Per tant, s'ol barat, disponibilitat de materials i transport representen l'altra cara del desenvolupament de la costa, d'apartaments a vora mar en altura assequibles per a les classes mitjanes. Les casetes del secà estaven construïdes amb uns coneixements d'obra bàsics. Diumenge a diumenge, rajola a rajola i dinar a dinar (per a convidar als amics i familiars que ajudaven en la construcció). L'evolució de la caseta al "xalet" és una línia lògica que excedix l'objecte d'este article.

La paella ha sigut la moneda de canvi en tot este procés urbanitzador anàrquic i no exempt de problemàtiques resoltes a mitges. Un plat per a menjar en companyia, impossible d'entendre a les cuines individuals dels pisos que varen substituir l'urbanisme tradicional dels pobles. La caseta del secà és un retorn a uns orígens que s'estaven perdent per la modernitat, un retorn a l'horteta, la conserva, el sabó i la calç. La paella, feta per a una comunitat, té des d'este punt de vista una funció de retrobament de les arrels totalment creada. Sense eixe esperit modernitzador no seria possible disposar dels seus ingredients de forma habitual. La carn -pollastre i conill- ja no era privativa de grans ocasions. La verdura -bajoca, tomaca i garrofó- tampoc no era pròpia de la temporada estival. La paella en la seua canonització present és més que tradicional, filla d'un temps concret. La suma de tots els factors explicats més amunt han contribuït a la fisonomia geogràfica de la nostra comarca, una geografia física, històrica i etnològica.

Des del secà del Puig fins al de Paterna, passant per Museros i Montcada, a sensació del caminant, la calor dels dies assolellats de diumenge evapora la humitat de la terra fins al punt de tornar l'aire sec, a punt de cremar-se. Aleshores, una olor de fum de pinassa i carn fregida impregna l'ambient. Camins que fan olor de paella. ■

Aljub del Cabeç Bord en El Puig, mostra del paisatge del secà tradicional

Exemple d'una de les primeres casetes de secà al terme de Rafelbunyol

NIT MÀGICA
amb Xarxa Teatre

8 d'octubre
23 hores
La Pobla de Farnals

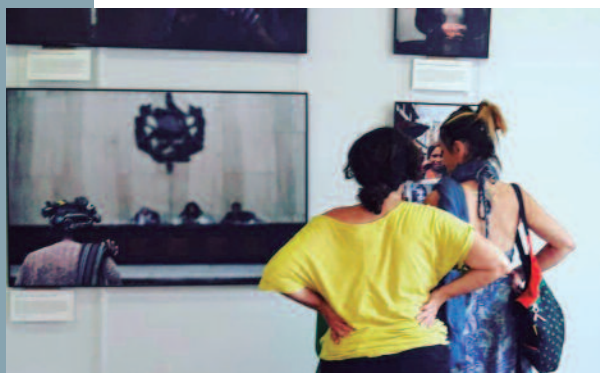

MELIANA CELEBRA LA XX EDICIÓ DE FIMEL

FIMEL, la fira agrícola i comercial de Meliana va celebrar la seua edició número 20 entre els dies 19 i 22 de setembre. A més de la presència de diferents empreses i entitats del municipi, la cita es va complementar amb tallers, ponències, exposicions, activitats infantils, música o teatre. A més a més, com a novetat d'enguany es varen introduir food trucks a l'esdeveniment. Destacaren, així mateix, les jornades gastronòmiques "Menja't Meliana" i la celebració del primer concurs de paella de fetge de bou. Un concert de la banda Els Jòvens va tancar un cap de setmana en què milers de persones s'aproparen a descobrir l'enorme potencial econòmic del municipi de l'Horta.

UNA EXPOSICIÓ SOBRE DRETS HUMANS A LA CULTURAL

La Cultural de Montcada acull entre el 4 de setembre i el 31 d'octubre l'exposició "Viure defensant drets", organitzada per Brigadas Internacionals de Paz i Fundación Mundubat. La mostra recull 20 relats gràfics de persones entregades a la defensa dels drets humans a Mèxic, Hondures, Guatemala, Colòmbia i Palestina, persones freqüentment amenaçades, atacades i inclús assassinades. L'exposició pot visitar-se al local de La Cultural, ubicat a carrer Mestre Gimeno, 1.

APOSTA PER L'AGRICULTURA SOSTINGUDA AMB EL PROJECTE 'VORASENDA' DE CARPESA

La sisena trobada de Vorasenda tindrà lloc pròximament, un esdeveniment que servix per a posar en contacte a les persones consumidores dels productes obtinguts a través d'aquest projecte i celebrar la iniciativa. Vorasenda va nàixer fa 10 anys amb l'aspiració d'apostar per l'agroecologia i promoure una transformació social en la manera en què ens relacionem amb els cultius. Així, practica una agricultura sostinguda per la comunitat, en què els clients paguen un sou a les persones que treballen la terra a principi de mes, per a després rebre productes de proximitat, de temporada i produïts amb tècniques respectuoses amb el medi ambient, un sistema que invertix la tònica comercial habitual pel que fa a les qüestions econòmiques, socials i ambientals.

DOLORS ESCAMILLA DONARÀ NOM AL PAVELLÓ D'ESPORTS DE GODELLA

El pavelló municipal d'esports de Godella passarà a anomenar-se 'Pavelló Dolors Escamilla', en reconeixement a la brillant trajectòria d'aquest referent de l'esport valencià. Durant la seua trajectòria professional, aquesta veïna de Borbotó va lluitar per l'esport femení i per visibilitzar els drets de les dones per a trencar amb els tòpics i prejudicis. Escamilla va encapçalar el projecte del Dorna Godella, que es va convertir en un referent del bàsquet femení tant en l'àmbit nacional com internacional en els anys 90. En 2014 va rebre la medalla al mèrit esportiu de la Ciutat de València.

ATZEMBLA S'ACOMIADA AMB UN MULTITUDINARI CONCERT

El grup de rock Atzembla va oferir el seu concert de comiat el 30 d'agost després de més de 10 anys sobre els escenaris. El lloc escollit va ser la plaça de Sant Jaume de Montcada, un espai que es va omplir de gom a gom per a dir adéu, almenys de moment, a una de les bandes més exitoses de la comarca. En aquesta vetlada tan especial, els membres d'Atzembla varen estar acompanyats pel conjunt de funk-rock Funkiwis, i els cantants Mireia Vives i Borja Penalba.

LA CERVESERIA ANTULL DE MONTCADA COMPLIX 15 ANYS

La Cerveseria Antull a Montcada va nàixer ara fa 15 anys fruit d'una aposta entre amics. Amb el temps ha esdevingut molt més que un local d'oci per a convertir-se en un punt de trobada i espai cultural de referència en l'Horta Nord.

Per a celebrar els quinze anys de vida, al mes d'octubre ha preparat, entre setmana, ofertes especials de cervesa, el diumenge 27 d'octubre, el concert a l'hora del vermut del grup vallecà psychobilly punk, 13 BATS i per a tancar el mes, la nit del 31, l'especial HALLOWBEER 15 anys de por!!

PACO el del Forn Vell

UNA FITA DE TEMPS A FOIOS

A resistir! T'etziba Francisco Plascencia, el tio Paco, el del Forn, en saludar-lo mentre seu plàcidament a la porta del seu negoci, o en algun dels seus curts trajectes, sempre a peu, molt darrerament acompanyat d'un caminador que sosté amb contundència més que no al contrari. El carrer del Forn Vell de Foios segueix el de l'Església i li tributa el nom al forn centenari que Paco heretà del seu pare i al seu torn aquest de l'avi. La seua localització és lleugerament excèntrica, quasi als afores del poble vell, només un grapat d'il·les de cases al voltant del temple cristià, de vies estretes i sinuoses, tot i que no gaire. Tanmateix, està situat ben a prop de la volta descrita per la processó, que recorre encara el mateix solc de fe, de rel medieval, cosa que fa del Forn Vell tant vila antiga com la resta del casc primigeni.

Enguany, Paco, ha fet cent anys. És clarament un dels nostres veïns més entranyables i recognoscibles, l'ancià que ha deixat de ser un simple veí per a convertir-se en tot un personatge del poble. Malgrat la seua edat provecta, les eixides de provisió són habituals, quasi ben bé de fadrí: pren cafè amb pauta diària, diversos, rutina que exhau-reix sistemàticament, llevat dels pocs i breus episodis -llegiu moments- de convalescència, quasi sempre causats per bacs, correntment patrimoni de gent jove i no per malaltia. El podrem trobar fàcilment en una de les eixides a fer-se el cafè, marxant sobre la seua senda, brandant una cigarreta, so-

lemnament, com si portés un ciriet. Hom reconeix fàcilment la seua escarida silueta de robes àmplies, brusa baldera i la seua marxa cadenciosa de petjades curtes i rases. Tan bon punt et veu i et reconeix, esbossa un somris de bonhomia, en part sorneguer i de reminiscències juvenívoles, que potser és part del seu secret de resistència, la resta, un còctel de verins que sorprenen: cafè, tabac i llet condensada, perquè sempre ha estat un forner amb fama de llamener.

Malgrat que compta amb edat suficient per ser dos voltes vell, el tio Paco és una persona assenyada, sense cap rastre de senilitat, i tanmateix afable, amb un humor que sembla estrany entre supervivents amb tant de record amarg probable, però paradoxalment, constatació molt personal, no hi ha agres d'ànim entre els centenaris. Ducados a dojo, sempre amb un altre paquet, o més, de reserva, que crema amb facilitat, amb socarrades intenses, com un vetlat sacrifici al vell forn morú que es conserva a la part antiga de la casa, hàbit que sens dubte l'acompanyarà mentre visca. Eixe és el seu deport i exercici diari. Després, si fa bo, s'asseu a la porta de casa amb algun dels seus i enraona amb qui passa. De resposta ràpida, és fàcil mantindre amb ell una conversa més enllà dels tòpics, amb comentaris que revelen coneixement dels vaivens polítics, que interromp al ritme de les cigarretes que els seus llavis encara carnosos fulminen, deixant

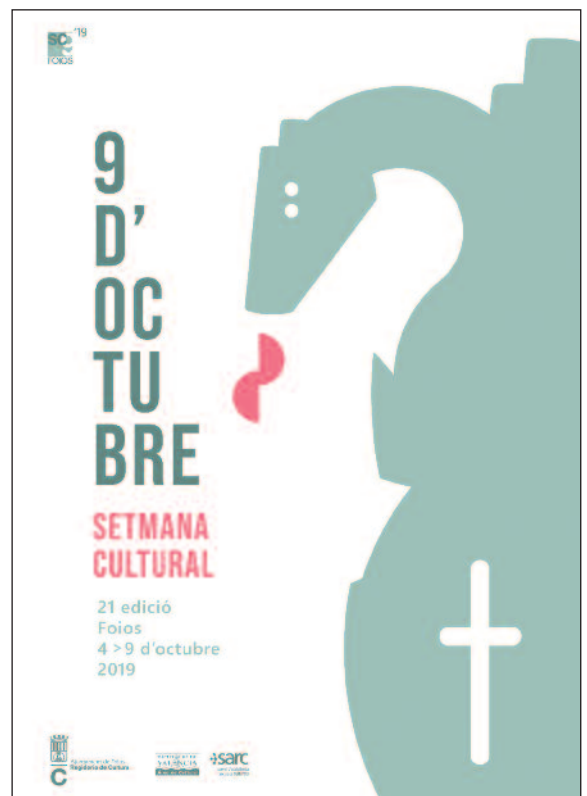
el seu rostre emmarcat en una boira que s'emporta el temps a pas lent. Hom diu que no empra mistera, que empalma el cigarret del matí amb el de la nit. Potser s'encengué la seua primera cigarreta amb ocasió de la primera vegada en què contemplà la profunditat

mantindre unes famílies per les quals no era concebible l'absència de pa a la taula. Així que, descobrir i furgar en el forn d'aquesta primera fornada era tal que un part, com si assistira el ventre d'una mare que expulsa el seu fruit amb amor i esforç.

Per a la xicalla del veïnat, queia sobre aquest ofici una sospita de veracitat. El tio Paco esdevenia una ombra, un fantasma de rastre olorós, del qual la seua única evidència era aquell pa cuit, sempre recent. De vegades, algun bon matí abans d'entrar a escola, et trobaves Paco entre bastidors, la cigarreta a la boca, cofat de mocador i a punt d'anar-se'n al llit. Després desapareixia durant les nostres hores de jocs i el rellevava la seua dona Maria, o alguns dels fills i filles, i llavors entrava en la letargia de migdia, fins quasi la nit. Pels infants, en el món dels vius, la gent treballava a les clares, i les fosques eren un terreny desconegut. Vetllar de nit era d'herois, Ulisses de poble, o de gent maquinant. Els infants travessen la nocturnitat com els naufragats després de l'enfonsament, que s'abandonen a la fatalitat i es desperten indemnes, miraculosament, plàcidament a la vora de la mar.

Fa ja anys que Paco deixà d'assistir el forn, però ací es manté, resistint, com una fita de temps. ■

del forn i s'enlluernà amb el foc de llenya de taronger, llavors, el forn doblement centenari, aquell vell forn morú, li llançà el conjur de l'ofici i s'hi atansà a ell, obligant-lo a servir-lo durant tants decennis.

Els forns són l'arrel d'un poble. Per a la meua memòria d'infant hi havia quelcom màgic en el ritme i l'elaboració d'aquell pa. La primera cocció era a la matinada, després dos o tres més, les que calgueren per

Alfred BAESCHLIN

REDACCIÓ ÒSCAR PÉREZ SILVESTRE
FOTOGRAFIA BIBLIOTECA VALENCIANA

UNS ULLS ENAMORATS DE L'HORTA VIVA

El 1933 i 1934 recorria els pobles de l'Horta Nord un suís amb uns ulls i una sensibilitat molt especials. Ell mateix havia escrit uns anys abans que «el forastero ve en cada lugar cosas que el indígena no nota. El forastero trae consigo el ocio, la perspectiva, mira con avidez, con inquisición; el indígena carece de todo esto».

Era l'arquitecte, pintor i escriptor Alfred Baeschlin, nascut a Suïssa el 1883 i establert a Godella cap a l'any 1929, després d'haver viscut un temps a Biscaia i a Barcelona des del 1918. La seua estada a la península, a partir de la fi de la I Guerra Mundial i fins al 1942, el portà per diversos territoris a la recerca de motius paisatgístics i entorns rurals, i especialment de l'arquitectura tradicional. A València, però, va fer niu i el fill ha viscut ací sempre, alternant la vora urbana de l'Horta i Godella.

No tenim ací prou espai per a tractar un personatge tan fascinant, sensible, senzill i cultivat com Alfred Baeschlin. La seua obra i reflexions han sigut objecte de diversos estudis i d'una tesi doctoral presentada l'any 2011 per Juan Antonio García Esparza, professor del Departament d'Enginyeria Mecànica i Construcció de la Universitat Jaume I. Només per encuriosir els lectors i les lectores, direm que es va interessar per la cultura i per la llengua de tots els llocs on va viure, i que ací es va fer valencià entre els valencians. Dominava la nostra llengua (oral i escrita!) com qualsevol valencià cultivat de l'època, que és dir molt perquè n'eren pocs aleshores.

Per això, es va fer amic dels principals artistes i lletraferits de l'avantguarda dels anys 30, i col·laborà en la premsa més moderna d'aquell temps (València Atracció, el setmanari valencianista El Camí, Nueva Cultura, etc.).

Baeschlin va sentir molt d'interés per l'arquitectura rural i va recórrer els pobles valencians amb tal intensitat que fa entrar vergonya a aquells qui presumeixen de ser valencians però no coneixen el seu país. La sè-

rie de 21 dibuixos publicats en el setmanari El Camí de València en són una bona mostra, però encara més les monografies que va dedicar a les alqueries valencianes i al riurau de la Marina, a més d'altres obres a hores d'ara de viva referència relacionades amb l'arquitectura popular: La arquitectura del caserío vasco (1930), Casas de campo españolas (1930) i uns quaderns sobre les construccions de Mallorca i Eivissa.

De l'Horta Nord plasmà obres que

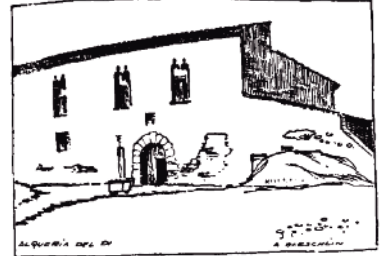
en aquell moment encarnaven la construcció pura de la comarca: una alqueria i una barraca, totes dues de Borbotó, a més d'una vista de Godella. Van aparèixer en la secció que El Camí titulava «Paisatges valencians», una sèrie de 60 dibuixos de diversos autors d'arreu del país que, 85 anys després, encara fan passar una bona estona als curiosos de mena.

Potser l'escrit relacionat amb l'Horta que resulte més interessant és el que parla de l'alqueria del Pi de Borbotó, en el qual fa unes reflexions –quasi profètiques– de l'esdevenidor d'aquell patrimoni material. En l'article «Arquitectura rural del País Valencià» (El Camí 92, del 9-12-1933) explica que «l'horta extensa que rodeja la capital valenciana ens brinda tres tipus bàsics de casa rural», és a dir, l'alqueria, la barraca i la casa tarongera. Després de fer una descripció detallada de l'alqueria del Pi i de destacar els valors artístics i patrimonials, acaba amb aquesta frase: «Molt caduca ja, esta alqueria sembla tindre comptats els seus dies de vida. Desapareixerà com atres tantes, cedint a l'avanç constant de la capital, i al seu lloc s'aixecarà algun dia una insípida casa de lloguer o la desesperant monotonía d'algun edi-

fici fabril». Afortunadament, l'alqueria del Pi de Borbotó continua dempeus i la vam poder visitar fa uns anys quan la família Roig Segarra l'estava recuperant. Eren uns altres ulls, una altra sensibilitat...

S'atribueixen a Baeschlin els projectes arquitectònics de diverses cases d'estiueig i el Grup Escolar Cervantes de Godella, a més de les escoles antigues de Rocafort. Els dissenys, realitzats per l'arquitecte Antoni Gómez Davó (1890-1971) i Alfred Baeschlin, evocuen elements tradicionals com les múltiples obertures d'un riurau i fins i tot una torre d'alqueria valenciana. Són l'exemple perfecte de l'amalgama tradició-modernitat, combinades amb la funcionalitat.

Baeschlin no sospitava quan escrivía i dibuixava allò que poc després començaria una guerra de conseqüències tan nefastes. Fins i tot per a ell, que va haver d'exiliar-se el 1942 a Suïssa sense la seua família, després d'haver passat dos anys i mig tancat a la Model de Barcelona i al camp de concentració de Miranda de Ebro (Burgos). Va morir el 1964 a Schaffhausen, el seu poble natal de Suïssa, lluny de la terra adoptiva que tant coneixia i s'estimava. *In memoriam.* ■

Dibuixos d'Alfred Baeschlin publicats en el setmanari *El Camí* de València. L'estampa de dalt correspon a l'Alqueria del Pi; la d'enmig és una barraca de Borbotó; i la de baix és una vista general de Godella des de l'Horta

Ludoespai Godella

3 — 6 anys

Godella, a l'Escorxador
Dimarts i dijous de 16 a 20 hores

» MÚSICA

BURJASSOT

4 d'octubre
19.30 hores
Auditori Municipal
POETAS DEL ROCK

5 d'octubre
19 hores
Auditori Municipal
GOD SAVE THE QUEEN

RAFELBUNYOL

RAFEL FESTIVAL
Auditori Rafelbunyol

12 d'octubre
20 hores
Fukio Saxophone Quartet
19 d'octubre
20 hores
Tsumug Ito de Japó
26 d'octubre
20 hores
Spanish Brass y Cristina M. Gómez
27 d'octubre
19 hores
Bcn Modern Ensemble
3 de novembre
11.00 hores (pl. St. Josep)
Banda La Primitiva & Llorens Barber
3 de novembre
12.30 hores
New Made Ensemble

ALBORAIA

5 d'octubre
22 hores
Plaça del Carme
"D'ACÍ"
Borriana Big Band
Música dels nostres
artistes més coneguts

16 de novembre
20.30 hores
Teatre l'Agrícola
TENORS
Ego Producción
Espectacle humorístic
de música i teatre

PUÇOL

24 de novembre
19.30 hores
Casa de la Cultura
RELIEVES

FOIOS

4 d'octubre
22.30 hores
Casa de Cultura
ELS JOVENS
Actuació en directe
de la banda valen-
ciana emmarcat en
les celebracions del 9
d'octubre a Foios

NECESSITES ALGÚ
QUE CULTIVE LES
TEUES PARCEL·LES
AGRÍCOLES?

ESTÀS BUSCANT
TERRA PER A
CULTIVAR-LA?

**BANC DE
TERRES
DE VALÈNCIA**

BANC DE TERRES AGRÍCOLES DE VALÈNCIA: Posa en contacte qui necessita terra amb qui l'ofereix. Una ferramenta que pretén dinamitzar l'ús i aprofitament de terres amb vocació agrària en el terme municipal de València, amb el doble objectiu d'evitar el seu abandó i de posar-les a disposició de qui les necessita per a usos agraris, de conservació de la naturalesa i el patrimoni o altres usos d'interès social.

<http://valencia.consellagrari.com/banc-de-terres>

Consulta'ns com fer-ho al:

Telèfon 963516895

✉ consellagrari@valencia.es

» INFANTESA

BONREPÒS I MIRAMBELL

27 d'octubre
19.30 hores
Saló d'Actes

ALICIA EN EL PAÍS DE LAS MARAVILLAS

Teatre infantil

ALBORAIA

17 de novembre
18 hores
Teatre l'Agrícola

EL MISTERIOSO CASO DE HOULINI Y LA HABITACIÓN CERRADA

Teatre infantil

26 de desembre
18 hores
Teatre l'Agrícola

CONTE DE NADAL

Teatre de titelles

PUÇOL

15 de desembre
18 hores
Casa de la Cultura

PERDIDOS ENTRE DINOSAURIOS

Teatre infantil

» TEATRE

ALBORAIA

18 d'octubre
22.30 hores
Teatre l'Agrícola

L'INCREDIBLE ASSASSINAT D'AUSIAS MARCH

CRIT Teatre

14 de desembre
18 hores
Teatre l'Agrícola

TODO VERDE

Laura Romero

BONREPÒS I MIRAMBELL

29 de desembre
22.30 hores
Auditori Ajuntament

MONÒLEG DE RAUL ANTON

ALFARA

26 d'octubre
22.30 hores
Teatret

HISTORIA DE UNA MAESTRA

22 de novembre
22.30 hores
Teatret
LA DONA SOLA
Monòlegs amb textos
d'autors reconeguts

PUÇOL

3 de novembre
19.30 hores
Casa de la Cultura
L'ELECTE
Millor espectacle en la
Mostra de Teatre
d'Alcoi 2019

MASSAMAGRELL

26 d'octubre
20 hores
Centre Cultural
CINCO HORAS CON MARIO
Amb Lola Herrera.
Venda d'entrades del
18 al 26 d'octubre

» MÉS PROPOSTES

ALBALAT DELS SORELLS

5 i 6 d'octubre
10.30 a 20 hores
Parc Hort del Comte

DINÀMICA

Dies de natura, mobilitat i comerç

FOIOS

4 d'octubre
20 hores
Casa de Cultura i Albereda

MOSTRA DELS NOSTRES MENJARS

BONREPÒS I MIRAMBELL

20 d'octubre
18.30 hores
Plaça del Poble

SEGONA TROBADA DE BALLS REGIONALS

VINALESA

8 de novembre
19.30 Hores
Espai Cultural La Nau Julio Martínez Blat
"LA UTOPIA DESARMADA, MEMÒRIA DEL
PAÍS VALENCIA REPUBLICA"
Presentació de documental

Antull
CERVESERIA

AV. MEDITERRÀNIA, 5.
MONTCADA

DIMECRES A DIUMENGE,
A PARTIR DE 18.30H

Cerveseria Antull
 @cerve_antull
 @elgatdelantull

RELATS**Temps de rock'n'roll**

Miquel Torres

DRASSANA

El rock and roll no és com qualsevol altra música. Descobrir a Elvis als 16 anys volia dir el rock, certament, però hi ha una altra cosa que no saps com dir-la i és la que compta.

Temps de rock'n'roll és el llibre d'un lletraferit pel rock, un fil d'històries breus que juntes fan una novel·la impossible. En pàgines denses, però d'una sorprenent lleugeresa narrativa, el protagonista se'ns ofereix nu, cru, sense amagar ni l'exceés ni el ridícul, ni el passat ni el present que mai acaba de ser com diuen les cançons, però sense música fa més fred.

Un dia saps que mai no hi haurà més discos d'aquell grup, i aquelles lletres no nascudes ja no les escriurà ningú, tu tampoc. T'has fet gran mentres feies com que no, i has follat molt però no has fet la revolució.

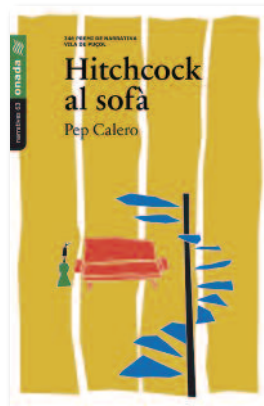
NOVEL·LA**Hitchcock al sofà**

Pep Calero

ONADA EDICIONS

Hitchcock al sofà és, al mateix temps, un homenatge i un joc literari. Un homenatge al genial cineasta anglès Alfred Hitchcock que es con-

creta en una sèrie de narracions que s'encapçalen amb el títol d'algunes de les pel·lícules més destacades del director: Sospita, Frenesí, La finestra indiscreta, Naufragis, entre d'altres. Són històries que a les pàgines d'aquest recull capgiren el sentit original dels films, però que, alhora, mantenen els ingredients bàsics de la cuina filmica del flegmàtic personatge britànic: el suspens, el misteri, la psicologia turmentada, el crim, l'humor negre s'uneixen per donar forma a un conjunt unitari quant al contingut, però més variat si atenem a l'estil de les narracions. També, però, pretén ser un joc, en el qual cada lector ha de divertir-se, ha de jugar a trobar en cada conte el personatge de Hitchcock, qui en les seues pel·lícules feia breus aparicions en escenes ben quotidianes. En tots i cadascun dels relats, hi trobaran Hitchcock.

NARRATIVA JUVENIL**Doc Doggie. Unitat de Medicina...**

Vicent Dasí

BROMERA

Després d'haver cursat els seus estudis en un programa d'alumnes superdotats, Jonathan, resident de pediatria a l'Hospital General de València, afronta la primera guàrdia nocturna amb ganes de demostrar a tothom la seua vàlua. En la que serà recordada per molt de temps com «la Nit de la Tempesta del Segle», un per un passen per la seua consulta d'urgències una sèrie de peculiars pacients.

POESIA**Celobert**

Rosa Font

EDITORIAL 3 I 4

"A'Celobert', he volgut fer referència a la força de la llum creadora que il·lumina un espai tancat, i que es trenca amb les ombres que es van projectant a les parets i a les finestres. Aquesta llum i aquestes ombres són les dels personatges que hi apareixen: els seus gestos, les veus que hi ressonen i els moments de la vida quotidiana convertits en ínfims infinits."

INFANTIL**Contes familiars**

A. Bla/ A. Cardona/ N. Ferrús

EDICIONS 96 S.L.

La col·lecció 'Contes familiars' està concebuda com una eina per treballar la diversitat familiar, el respecte, la convivència i la igualtat. Les seues històries, ambientades a la ciutat de València i que funcionen de manera independent, tot i estar relacionades, ens mostren des de la normalitat més absoluta diferents tipus de família.

Contracorrent

FRANCESC BAYARRI

ESCRITOR, EDITOR I PERIODISTA

El castellà de fantasia dels personatges de Blasco Ibáñez

Què farem amb Blasco Ibáñez? L'esquerra local el continua descartant, i jo no repetiré els meus arguments de sempre. No perquè siguen coneguts. De fet, crec que ningú els ha llegit. I quan m'han convidat a fer una conferència, el públic l'integraven entre una i tres persones (aproximadament). Persones molt afectuoses, això sí. En realitat, no repetiré els meus arguments per a no cansar-me a mi mateix.

Així que aprofito l'espai per a una altra cosa: recordar com es divertia Blasco fent parlar un castellà macarrònic els seus personatges de les novel·les valencianes. Vejam.

En 'Flor de Maig', novel·la marinera per excel·lència, Tona, tavernera del Cabanyal, parla així sobre el seu fill a un guàrdia civil andalús: «—Mire osté, señor Martines: mi chico me tiene loca con todas esas burras que hace. Lo que yo li digo: "¿Te hace falta algo, condenat? Pues entonses, ¿por qué te juntas con esa pilleria pollosa?" Osté, señor Martines, que tiene tanta labia, hágalí miedo. Digalí que se lo llevará a Valencia pera meterlo en la cárcel si no es buen chico».

De "castellà fantàstic" qualifica el mateix autor l'idioma que fa parlar allà per l'Albufera al mític tio Paloma de 'Canyes i fang'. Paloma adverteix l'emperadriu Eugènia de la presència de collverds: «*Su Majestad... ¡ojo! Por detrás le entra un collovierde*».

En 'Arròs i tartana', la novel·la de Blasco Ibáñez preferida per Joan Fuster, Amparito parla un "castellà

fantasiós", ja que la protagonista, donya Manuela, prohibia el valencià a sa casa. La pobra Amparito s'esforça així: «—*iCalle, señora! ¡Cuan apurada está la pobre! Su marido nos ha salido un borrachín, un bufao, que todos los domingos vuelve de la taberna de Copa a cuatro patas, como un burro, y lo han de meter en la cama para que duerma la mona un par de días. ¡Y qué pausas, Virgen santa! Mi pobre Pepeta pasa la vida de Santa Catalina de Siena, y la muy bestia, erre que erre, sin aborreser a ese pillo de Pimentó, que no vale ni un papel de fumar*».

Als personatges de Blasco només els naix el castellà a les portes de l'infern. Així es constata en 'La barraca', quan l'usurer don Salvador es troba davant del seu assassí. Blasco Ibáñez escriu: «Ya alcanzaba a contemplar su huerta, ya se reía del miedo pasado, cuando vio saltar del bancal de cáñamo al propio Barret, y le pareció un enorme demonio, con la cara roja, los brazos extendidos, impidiéndole toda fuga, acorralándolo en el borde de la acequia, que corría paralela al camino. Creyó soñar; chocaron sus dientes, su cara púsose verde, y se le cayó la capa, dejando al descubierto un viejo gabán y los sucios pañuelos arrollados a su cuello. Tan grandes eran su terror y su turbación, que hasta le habló en castellano».

Sí, don Salvador estava tan trastornat davant la mort que «*hasta habló en castellano*».

Doncs això.

MONCADAPÈDIA
arxiu de memòria popular

Curs

La transcripció del discurs oral

14 d'octubre de 2019
Aula de Formació de l' Ajuntament de Moncada.
C/Mariano Benlliure, núm. 7 - De 17 a 20 h

A CÀRREC **JOSEP LACREU**

Cap de la Unitat de Recursos Lingüísticotècnics
de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Ajuntament
de Moncada

aviva
Moncada
Agència de Promoció del Valencià